

בעזרת השם יתברך

גליון # 21 - חודש סיון תשכ"ט

אגרון עולמי לגלות את האמת על חיוב ישוב ארץ ישראל
שהיא מצות עשה מן התורה ושקולה כנגד כל מצות התורה

בירורי הלכות מכל ספרי שאלות ותשובות

הגליונות האלו מיוסדים לשבור את כח של אלו שמוציאים דיבתם רעה על ארצינו הקדושה כמו שכתוב בספר חפץ חיים בהקדמה, וז"ל: ועוד הלא ידוע הוא שנגזר עלינו גלות מפבר מעת מעשה המרגלים, כמו שכתוב בתהלים (פרק קי"ו, כ"ו-כ"ז), "וַיִּשְׂא יְדוֹ לָהֶם לְהַפִּיל אוֹתָם וְגו' בְּגוֹיִם וּלְזָרוֹתֵם בְּאַרְצוֹת", וכמו שפרש רשארץ ישראל שם והרמב"ן בפקשת שלח, (במדבר י"ד א') וְחָטָא הַמְּרַגְלִים הֲלֵא הָיָה עוֹן לְשׁוֹן הָרָע, וְכִמוּ דְאִיתָא בְּעֶרְכֵּי (דף ט"ו.) אִם כֵּן אֲנוּ מְכַרְחִין לְתַקְנָן זֶה הַחָטָא קִדְּם הַגְּאֻלָּה. וכדאיתא בתנא דבי אליהו שהלשון הרע עולה עד כנגד כסא הכבוד, ובפרט כשהוא מדבר נגד ארץ ישראל.

על ידי שנלמוד על מצות ישוב ארץ ישראל נזכה שכל בני ישראל יעלו לארצינו הקדושה כמ"ש בעובדיה (פרק א פסוק יז) וְבָהֵר צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלִיטָה וְהָיָה קִדְּשׁ וַיִּרְשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב אֶת מוֹרְשֵׁיהֶם. (ובספר ישעיה פרק ס פסוק כא) וְעַמְּךָ כָּלֵם צְדִיקִים לְעוֹלָם וַיִּרְשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מְטַעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְּפָאֵר. הַקִּטָּן יִהְיֶה לְאֶלְפִי וְהַצֶּעִיר לְגוֹי עַצוּם אֲנִי ה' בְּעֵתָהּ אֲחִישְׁנָה. ונזכה בקרוב ממש לביאת משיח צדקינו בב"א.

עוד לקטנו מדברי חז"ל בש"ס בבלי ירושלמי ומדרשים, זוהר הקדוש תיקונים וספרי הראשונים, ומספרי מוסר וספרי ח"ן מגדולי האחרונים וספרי תלמידי הבעל שם טוב זצלה"ה

עיה"ק צפת תובב"א

מצות ישיבת ארץ ישראל

על פי שאלות ותשובות באלף שנים האחרונות

שו"ת מהר"ם אלשייך סימן לח

דיני תפיסת אלמנה במטלטלין ומזונות שאלה ראובן יצא קול שנהרג בגזרת עירין וחיי לרבנן שבק ואשתו תפסה למזונותיה מה שהיתה תחת ידה ורשותה. ובאו ב"ד העיר וכתבו לה כל מה שתפסה והניחוהו בידה כדין התורה ועתה רצתה האלמנה לעלות לארץ ישראל עם אביה ואמה וקרובותיה ולהביא עמה כל המטלטלין שתפסה וכתבו' לה בפנקס הב"ד ואפטרופוס היתום מעכב על ידה ואינו מניח' לעלות עד שתניח המטלטלין שהם ת"י רשותה. והיא טוענת שמלבד שהיא תפוסה בהם למזונותי' ובכל מקום שתהיה מזונותיה על נכסי בעלה עוד יש לה טענה אחרת והיא שמאחר שהי'

עגונה שלא נמצא בעלה לא חי ולא מת ואין מי שיעיד על הריגתו להתיר אותה להנשא הרי היא עדיין בחזקת נשואה היא וכמו שהיא אינה יכולה להנשא מזה הטעם גם היא מוחזקת בנכסי בעלה כמו בחיי בעלה ואין לעכב על ידה שאפי' מה שהניח' והסכימ' לכתוב הנכסים לפנים משורת הדין עשתה ולו שוער שתבטל הטענה הזאת בזמן מהזמנים כעת יש לה שני טעמים לעשות חפצה ורצונה. ומזה הטעם רוצה להעלות עמה את בנה שיש לה מה' או ו' שנים והאפטרופוס מעכב על ידה מלהעלות הנער עמה ורוצה לעכבו עם אם אביו זקנתו והיא אינה רוצה להפריש הנער מאמו ובאו לכלל דברים ואמרו לה אם כן תטול כתובתך /בדפוסים קודמים: תטול כתובתה/ ולך והיא אמרה איני רוצה רק להתפרנס מנכסי בעלי כל ימי מיגר אלמנותי וכי תאמרו שאטול כתובתי אטול בלאותי הקיימים משום שבח בית אבי ושאר הנדוניא וכל הכתובה לא אקח כ"א מעות בעין או כלי כסף וזהב או סחורה דעבידא ליעשות מעות שכן נתחייב בעלי בכתובתי כחוב גמור והקנה אותי נכסיו מקרקעי ואגבן מטלטלי וכו' ואם אומרים כל מילי מיטב הוא ואפי' סובין וכו' על כל הדברים האלה ועל כל פרט ופרט. ושאלה זו נשאלה פה בארץ ישראל ועוד אמר השואל כי עתה נמצא כתוב בספר כתב ושלח איש יהודי ממקום האשה לחברו שבארץ ישראל כי נשמע שתוגר מסיח לפי תומו העיד על הריגת בעל האשה ואף אם הדבר כך יורנו רבינו הדין להיכן נוטה לקיים שפטו יתום ריבו אלמנה ושכרו מאת ה' מן השמים:

תשובה הנה בשאלה לא אתפרש שפיר גופא דעובדא היכי הוה ואפשר בחדא מתלת גווני או דידעי דנפק ממקום פלוני דהוא מקום קרוב ועברו ימים ולא הגיע לביתו וחששו שנהרג ומזה יצא הקול או אפשר שיש אמתלאות לדבר כאשר נשמע קול הברה כי תוגר שהיה בא בחברתו ראה לסטים מזויינים שנפלו עליהם פתאום והוא ברח וימלט והשמיע הדבר שהם דברים קרובים שהדבר אמת א"נ אפשר שהתוגר מל"ת =מסיח לפי תומו= הגיד הדבר באופן מספיק להתיר את האשה ואם הדרך השלישי עדן לא היה אפשר שאחרי צאת הכתב

ממקום דירתו נתקבל העדות כפי מה ששמענו שנמצא כתוב בספר כתב איש יהודי משם שהיה נשמע בעיר שהיה איש תוגר מל"ת מגיד דבר. ולכן על שלשת הדברים נדבר בקוצר מילין לפי נחיצות העת ואומרה כי הנה אם הוא הדרך הראשון היינו מימרא דגמרא יצא לדעת אין מורידין קרוב כו' וז"ל הרמב"ם ז"ל מי שיצא לדעת והניח נכסיו ואין ידוע להיכן הלך ולא מה אירע לו אין מורידין קרוב לנכסיו ואם ירד אין מסלקין אותו ואין ב"ד צריכין ליטפל בו ולהעמיד לו אפטרופוס לא לקרקע ולא למטלטלין שהרי לדעתו יצא והניח נכסיו וכיצד יהי' דין זה מטלטלין יעמדו ביד זה שהוא ת"י עד שיבא זה ויתבע או עד שימות ויתבעו היורשין עכ"ל והיא מימרא מפורשת /כתובות/ פרק נערה. הנה נראה בפירוש דאין לב"ד ליזקק לא להעמיד אפטרופוס ולא לשום דבר אלא יניחו הנכסים ביד מי שהם בידו ואין לו תובע אלא או הוא בעצמו או יורשין כשיודע שמת ואם כן בנ"ד אם הוא כענין הדרך הראשון כל מה שנמצא ביד האשה אין מוציאים מידה ואין נזקקין לה ב"ד לא לתבוע ולא להעמיד אפטרופוס כי אין תובע למי שהמטלטלין בידו אלא בעל הדבר אם יבא או יורשיו אם יתברר שמת או נהרג ואם כן גם אם תרצה לעלות אל אביה לארץ ישראל ולהביא את היתום עמה ואת כל אשר נמצא עמה תביא ואנש לא ימחא בידה כי אין הקטן בחזקת יתום לשום דבר. ואם הוא מהדרך השני איכא לדמויי האי מילתא למתני' דפרק כל הגט /גיטין/ ג' דברים אמר ר' אלעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר שהקיפיה כרכום ועל ספינה המטרפת בים ועל היוצא לידון שהם בחזקת קיימים אבל עיר שכבשה כרכום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג נותנים עליהם חומרי חיים וחומרי מתים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה ע"כ. והנה בנ"ד בין אם נאמר דדמי' לבבא קמא דמתני' בין לבבא בתרא לא סגי בהכי לא למשרי אתתא ולא להנחיל נכסי ליתמי דאפילו בהנהו דבבא בתרא לא אלימי אלא לאחמורי כדקתני נותנים עליו חומרי חיים וחומרי מתים. ואע"ג דכתב הרמב"ם ז"ל דהיכא דאיכא דברים שחזקתן למיתה אע"פ שאין משיאין את האשה מורידין לנחלה שכתב וז"ל אם באו עדים והעידו

על דברים שחזקתן למיתה אעפ"י שאין משיאין את אשתו יורדין לנחלה כגון נפל לגוב אריות ונמרי' או שראהו צלוב והעוף אוכל בו או שנדקר במלחמה ומת או נהרג ולא הכירו פניו אבל היו לו סימנים מובהקין והכירו אותן בכל אלו הדברים וכיוצא בהן אם אבד זכרו אח"כ יורדין לנחלה בעדות זו ע"כ. מ"מ התם היינו טעמא משום דהוּ גוני דחזקתן למיתה מהנהו דמתני' ומהאי דנ"ד ועוד דהרמב"ם ז"ל מיירי בדאיכא עדים בדבר כדקאמר בפ"י זז"ל וכן אם באו עדים והעידו וכו' הא לאו הכי הדרינן לכללין שאין נוחלין אלא בראי' ברורה. ואם כן בנ"ד לא סגי בהכי לא למשרי איתתא ולא להנחיל נחלה ומינה דבהאי גוונא נמי אין ב"ד נזקקין להעמיד אפטרופוס כדאמרינן /ב"מ/ פ' המפקיד על כה"ג ביצא לדעת אפטרופוס לדיקנני לא מוקמינן. איברא דמה"ר זלה"ה הביא בספרו [סי' רפ"ה] תשובת שאלה זז"ל כתב ה"ר יהודה בן הרא"ש שנשאל על יהודה שהלך למחנה אלגזירה בהיותה במצור ולא נודע אם נהרג או נשבה מהו למנות אפטרופוס על נכסיו והשיב אעפ"י שבפ' נערה /כתובות/ אמרינן מי שנשתטה ב"ד יורדין לנכסיו וזנין אשתו ובניו וכו' ואמרי' מ"ש מהא דתניא מי שהלך למדינת הים ב"ד זנין את אשתו ולא בניו ובנותיו ופרקינן לא שני לך בין יוצא לדעת ליוצא שלא לדעת ויהודה זה יצא לדעת ואם כן לא נרד לנכסיו לזון את בניו י"ל שהברייתא לא דיברה אלא בהולך דרך רחוקה ומקום סכנה ואין השיירות מצויות ועל דעת כן יצא ודרך ההולך דרך רחוקה כ"כ לתקן עניניו ומצוה לביתו אבל זה שהלך למקום שהשיירות הולכות ובאות בכל יום אין דרך לצוות לביתו כשיוצא לדרך כזה ואם אירע מקרה שנהרג או נשבה דומה למי שנשתטה פתאום שב"ד יורדין וזנין את אשתו ובניו ואעפ"י שאם יהודה הנזכר הוא חי אין ב"ד חייבים למנות אפטרופוס על נכסיו כדאיתא /ב"מ/ פ' המפקיד אפטרופוס לדיקנני לא מוקמינן ופי' הרא"ש הטעם לפי שלא ימצאו בית דין מי שירצה להשתדל בענין אבל בענין זה יש מי שישתדל לתועלת הקטנים אם מת יהודה ולתועלתו אם הוא חי בית דין חייבים למנות אפטרופוס על הנכסים לעשות עם החיים ועם המתים עכ"ל. והנה נ"ז נראה דדמי לנ"ד שכך

הוא היות העיר במצור כמו שיירא שנפלו עליה לסטים וקאמר דמעמידין אפטרופוס ואם כן בנ"ד נמי איכא למימר דמעמידין ואם כן איכא למיקם עלה דמילתא אי מצי אפטרופוס או ב"ד לעכב ביד האשה להוציא הנכסים שבידה לאמטייונהו /להביאם/ לארץ ישראל ועל הקטן נמי אי מצו מעכבו בידה שלא תוליכנו עמה בדרכים כ"א שתניחלו /שתניחנו/ ביד זקנתה במקום שנכסי ירושתו שם. אבל אין מהאיך תשובה ראייה דאיכא למימר דשאני התם שנודע הדבר לכל שאותו יהודה נמצא שם בהיות העיר במצור אבל בנ"ד לא נודע שנמצא ראובן עם לסטים מזויינים עליו אלא מפי תוגר ולא ראה שנהרג כי בכה"ג אין עדותו כלום ודילמא בכה"ג מודה ר"י בן הרא"ש ז"ל דאין מעמידין אפטרופוס ועדיין נימא דדמיא לדרך הראשון שכתבנו דלכ"ע אין מעמידין. אבל אם הוא הדרך השלישי שבא תוגר מל"ת והותרה האשה לינשא א"נ אי אמרינן דר"י בן הרא"ש לא שני ליה בין נ"ד אפי' בדרך השני לנ"ד איכא לעיוני אי מצו ב"ד או אפטרופוס לעכב על הקטן ועל הנכסים. והנה על הקטן אמינא שאם הוא פחות מבן שש הדין עם אמו כדתניא מי שמת והניח בן קטן יורשי האב אומר יהא גדל אצלנו ואמו אומרת יהא בני גדל אצלי מניחין אותו אצל אמו ואין מניחין אותו אצל ראוי ליורשו מעשה היה ושחטוהו ערב הפסח ע"כ. ואכתי אין מכאן ראייה גמורה מתרי טעמי חדא דדילמא עד בן ד' או ה' שנים בלבד ולא עד סוף ו' שני' היה ותו דהתם כדקתני טעמא מעשה היה ושחטוהו וכו' דהיינו משום שהיה בבית מי שראוי ליורשו שיהרגנו ליורשו אבל בנ"ד שרוצי' לעכבו ביד זקנתו והי' אינה ראויה ליורשו ליכא למיחש להכי. אמנם יש ראי' מפרק כיצד משתתפין /עירובין/ דהתם מסקנא דגמרא דקטן עד ו' שנים גמורות יוצא בעירוב אמו ואמרי' טעמא בגמרא משום דקטן בצוותא דאימיה ניחא ליה ומייתי הרי"אף ז"ל שם האי דינא בטעמיה משום דקטן בצוותא דאימיה ניחא ליה ומש"ה פסק הרמב"ם ז"ל פכ"א דהלכות אישות וז"ל אם רצת' המגורשת שיהיה בנה אצלה אין מפרישין אותו ממנה עד שיהיה בן ו' שנים גמורות אלא כופין את אביו ונותן לו מזונות והוא אצל אמו עכ"ל. הנה בפ"י עד סוף שש שנים אין

מפרישין אותו מאמו אפי' להיות אצל אביו כ"ש להיות אצל זקנתו דודאי בצוות' דאימי' ניחא ליה טפי ואפי' לדעת הראב"ד ז"ל שחולק על הרמב"ם וכ' אין הדעת סובלת שנכוף את האב להפריד בנו ממנו עד שיהא בן ו' והלא הוא חייב לחנכו תורה בן ד' ובן ה' ואיך יחנכנו והוא גדל עם הנשי' ע"כ בנ"ד יחזיק הראב"ד בדעת הרמב"ם מטעמא דנפשיה דהא זקנו בארץ ישראל יחנכנו יותר בתורה מזקנתו כי אשה היא ואפי' איש אחר שירצה לחנכו איך יחנכנו והוא גדול עם הנשים ואי מטעמא דסכנת נפשות בדרכים ליתא דהא שיירות מצויות תמיד משם לארץ ישראל ואין שטן ואין פגע רע כי אין סכנת נפשות מצויה בדרכים אלו דמשום האי טעמא נהגנו לפסוק דהכל מעלין לארץ ישראל נוהג מתוגרמה לארץ ישראל. ואי הגדיל הקטן מו' שנים ומעלה אם נאמר בנ"ד דיהיה אצל אמו אי לא משמע דלאו כל כמינה להביאו עמה לארץ ישראל. הן אמת דמלישנא דהרמב"ם ז"ל איכא למילף דמציא לעכבו אמו בהדה דכתב בפ' הנז' ז"ל ואחר ו' שנים יש לאב לומר אם הוא אצלי אתן לו מזונות ואם הוא אצל אמו לא אתן לו מזונות ע"כ. משמע דאי לאו מטעמא דמזונות שהוא אינו חייב לזונו אחר ו' מדין התורה לא הוה אלים כחיה להפרידו מאמו ואם כן בנ"ד דלאו כל כמיניה דאפטרופוס למימר הכי דע"כ בין כך ובין כך חייב לתת לו מזונות דאע"ג דאין מנחילין אלא בראיה ברורה אעפ"כ כיון דדינא הוי דמעמידין אפטרופוס וזנין אותם לאו כל כמיניה לומר שלא יזון אותם דהא כח ירושה יש בו מן הסתם וקרוב לודאי. ועוד אני אומר שאם הקטן אחר היותו בן ו' ומעלה אומר דניחא ליה בצוותא דאימיה לאו כל כמיניה דאפטרופוס לעכב בידו דאע"ג דמאי דאמרו דפעוטות מו' ומעלה דמקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין היינו היכ' דלית להו אפטרופוס לא אמרו אלא בנכסים משום דילמא יבזבז בנכסי אבל בגופו לא שליט אפטרופא לכופו דלא יהא אצל אמו אי בעי למהוי אצלה דבממונא שליט אפטרופא ולא בגופיה וכ"ש לדעת התוס' ור"ח דאמרו שאפילו בדאית ליה אפטרופוס לא אמרו דאין מעשיו כלום אלא במקח וממכר אבל במתנה מעשיו קיימים דלא אלים כח אפטרופוס אלא במקח דכיון דאדעתא דמו"מ נחית חוששין שמא

יתאני' אבל אם רוצה לתת מתנה הרשות בידו ואם כן מכ"ש בגופיה
דלא מצי מעכב אפטרופוס אפי' לכל הפוסקים שלא חילקו בין מכר
למתנה כדאמרן. אבל לגבי ממונא דתפסה איהי ובעיא לאתויי לארץ
ישראל בהא איכא למימר דמצו מעכבי משום הקטן אם לא שתתן
אותן היא דרך קאמביו או תקבל אחריות על עצמה ובהכי כל מה
שתפסה למזונות אין מוציאין מידה. זה הוא הנלע"ד בקיצור נמרץ
לנחיצות המוביל וחתמתי שמי: